DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Statsråden

Likelydende til
12 byer ved ordfører/byrådsleder

Deres ref	Vår ref	Dato
	200700349-	

Invitasjon til samarbeid om ”Framtidens byer – Byer med lavest mulig klimagassutslipp og godt bymiljø”

Klimatrusselen er i dag vår største utfordring, og innsats må gjøres på mange felt. En stor del av klimagassutslippene skapes i kommunene. Flere byer har satt i gang mange gode enkelttiltak for å få ned utslippene, men ingen byer har tatt et helhetlig grep, bl.a. fordi det kreves innsats fra mange parter - også fra staten.

I klimameldingen har Regjeringen derfor tatt initiativ til samarbeid om utvikling av Framtidens byer for å redusere utslippene og begrense energibruken. Samtidig må byene fortsette å utvikle et godt miljø, bedre helse for beboerne og gode utviklingsmuligheter for næringslivet.

Jeg inviterer med dette de største byområdene til å delta i et samarbeid om ”Framtidens byer - byer med lavest mulig klimagassutslipp og godt bymiljø”.

Bykommunen må drive arbeidet fram, men trenger samhandling eller partnerskap med lokale, regionale og statlige myndigheter for å oppnå resultater. Utfordringene vi står overfor, tilsier at arbeidet organiseres innenfor fire innsatsområder:

1. Arealbruk og transport
2. Stasjonær energibruk i bygg
3. Forbruksmønster og avfall
4. Tilpasning til klimaendringer

Den største utfordringen er utslipp fra vegtransporten som stadig øker og er den klart største utslippskilden i flere av byområdene. I areal- og transportarbeidet må det tas utgangspunkt i det funksjonelle byområdet. Fylkeskommunen, regionale statlige etater og øvrige kommuner i byregionen må trekkes med. Så vidt mulig bør en bygge på eksisterende

Postadresse: Postboks 8013 Dep, 0030 Oslo
Kontoradresse: Myntg. 2 Telefon: 22 24 57 00 Telefaks: 22 24 60 34
Org. nr.: 972 417 882

samarbeid.
For noen av innsatsområdene vil det være naturlig å samarbeide med næringslivet og aktuelle organisasjoner.

Staten vil på sin side koordinere samarbeidet mellom berørte departementer, slik at kommunene møter en mest mulig samordnet stat, og være villig til å bruke sine virkemidler på en slik måte at det bygger opp under felles visjoner, mål og omforente strategier. Mål, organisering og finansiering av utviklingsarbeidet er utdypet i vedlagte programnotat som vi vil bearbeide etter innspill fra partene.

Med felles innsats vil Framtidens byer være et spennende utviklingsprogram i perioden 2009-2014. Eksisterende offentlige midler skal brukes på en smartere og mer målrettet måte. Med politisk vilje bør det være mulig å få til endringer i innretning og prioritering av virkemidlene slik at vi raskere kommer til målet. Regjeringen ønsker i første rekke å utvikle et nærmere samarbeid med de byer som vil gripe fatt i klima- og miljøutfordringene på en grunnleggende ny måte.

Byenes politiske ledelse inviteres til å svare på om de vil delta i samarbeidet om Framtidens byer og i så fall klargjøre sine utfordringer, mål, tiltak og virkemidler - innen 15. mars 2008.

Det er ønskelig at byene:

- har intensjoner om å dekke hele bredden av tiltak og setter opp mål for reduksjon av utslippene
- tar i bruk nødvendige, også restriktive, virkemidler for å redusere utslippene
- legger opp til en tverrfaglig organisering internt
- foreslår avgrensning av byregionen og redegjør for hvordan samarbeidet med nabokommuner, fylkeskommunen og statlige regionale etater bør organiseres

På grunnlag av tilbakemeldingene tar vi sikte på at det i løpet av året inngås avtaler med de byer som viser størst vilje til å følge opp disse forventningene. Avtalene skal sikre at de planer og tiltak som det blir enighet om, blir gjennomført av partene. Som ledd i arbeidet utvikler kommunene mer konkrete strategier og handlingsplaner fram mot høsten 2008.

Samarbeidet skal ledes av et årlig politisk toppmøte med statsråder, ordførere og politisk ledelse i KS under ledelse av miljø- og utviklingsministeren. Det løpende samarbeidet koordineres av et administrativt nettverksmøte mellom partene to ganger i året.

Jeg ser fram til å invitere de aktuelle partene til et politisk oppstartsmøte i løpet av april.

Med hilsen

Erik Solheim

Vedlegg:

Programnotat for Framtidens byer

Adresseliste:

Sarpsborg kommune
Fredrikstad kommune
Oslo kommune
Bærum kommune
Drammen kommune
Porsgrunn kommune
Skien kommune
Kristiansand kommune
Stavanger kommune
Bergen kommune
Trondheim kommune
Tromsø kommune

Programnotat, utkast 23. januar 2008

Framtidens byer:
Byer med lavest mulig klimagassutslipp og godt bymiljø

Dette programnotatet skal danne grunnlag for invitasjon til et forpliktende samarbeid mellom staten og et utvalg kommuner for å utvikle klima- og miljøvennlige byer – betegnet som "Framtidens byer".

Mål

Hovedmålet for arbeidet med Framtidens byer er å redusere de samlete klimagassutslippene fra vegtransport, stasjonær energibruk, forbruk og avfall i byområdene og samtidig utvikle strategier for å møte framtidige klimaendringer.

Delmål for arbeidet er å forbedre det fysiske bymiljøet med tanke på sikkerhet, helse, opplevelse og næringsutvikling.

Intensjonen med programmet er å oppfylle målene gjennom økt samhandling mellom lokale, regionale og statlige myndigheter og med næringslivet. Vi vil utnytte tilgjengelige ressurser bedre, utvikle mer effektive virkemidler og prøve ut nye tiltak for å fremme klima- og miljøvennlige byer. Innsatsen skal på kort og lang sikt gi målbare resultater og gode eksempler som også skal komme andre byer og byregioner til gode og bidra til politikkutvikling på alle nivåer.

Oppgaver

Innsatsen skal konsentreres om virkemidler og tiltak på følgende områder:

1. **Arealbruk og transport**

   - få til en arealbruk og et lokaliseringsmønster som reduserer transportbehovet og legger til rette for miljøvennlig transport
   - styrke kollektivtransport, sykkelbruk og gange og stimulere til mer effektiv varetransport og andre fellesløsninger
   - ta i bruk virkemidler som begrenser bilbruken, som for eksempel regulering av parkeringstilbud, køprising og andre lokale løsninger

2. **Stasjonær energibruk i bygg**

   - redusere energibruken i boligbebyggelse, næringsbygg og offentlige bygg gjennom energiøkonomisering, utskifting av forurensende oppvarmingssystemer, bedre bygge- og isolasjonsløsninger m.v.
   - ta i bruk fornybare energikilder, utnytte spillvarme, gjenvinne energi m.v.

3. **Forbruksmønster og avfall**

   - arbeide for at både offentlige myndigheter og etater, næringslivet og befolkningen gjør mer miljø- og klimabevisste valg
   - redusere utslippene fra avfallsproduksjon gjennom reduksjon av avfallsmengde, bedre kildesortering og økt material- og energigjenvinning og minimalisere avfallsmengde til deponi m.v.

4. **Tilpasning til klimaendringer**

   - utvikle metoder som kan redusere virkningene av perioder med ekstremvær, for eksempel gjennom å redusere omfanget av harde overflatedekker og sikre og utvikle grønne områder, våtmarker og vassdrag for å absorbere og ta imot store nedbørsmengder
   - forebygge skader på bebyggelse og infrastruktur ved bl.a. å ta hensyn til flom/stormer/havstigning ved forutseende lokalisering og utbygging

Gjennomføring av tiltak på de fire innsatsområdene skal bidra til å forbedre det fysiske bymiljøet generelt, også med tanke på sikkerhet, helse, opplevelse og næringsutvikling.

Det skal foretas en vurdering av effekten av klimatiltakene som grunnlag for prioritering, spesielt de tiltak som stat og kommune skal samarbeide om. Det utvikles metoder og indikatorer for å måle resultatet av innsatsen ved hjelp av fagmiljøer og konsulentbistand.

Det skal som del av programmet legges vekt på utadrettet informasjon, bl.a. for å skape forståelse og oppslutning til arbeidet.

Forpliktende avtaler

Samarbeidet mellom stat og deltakende kommuner og fylkeskommuner bør formaliseres gjennom intensjonsavtaler. På konkrete innsatsområder bør både byene og statlige myndigheter forplikte seg til å følge opp de planer og tiltak som det blir enighet om å gjennomføre. Dette vil gjøre det

mulig å oppnå bedre samspill mellom statlig og kommunal politikk og virkemidler[1].

Organisering

Deltakelse i programmet forutsetter klar politisk forankring og tydelige retningslinjer for det administrative arbeidet.

- Samarbeidet ledes av et årlig politisk toppmøte med statsråder, ordførere/byrådsledere og politisk ledelse i KS under ledelse av miljø- og utviklingsministeren.
- Et administrativt nettverksmøte mellom stat, kommune og KS, holdes om lag to ganger per år. Nettverket skal følge arbeidet, utveksle erfaringer, drøfte utfordringer, tiltak og virkemidler og foreslå saker for det politiske møtet og ev. for lokale myndigheter.
- For hvert av innsatsområdene kan det etableres egne faglige nettverk mellom berørte departementer og deltakende kommuner, dersom dette er ønskelig for å effektivisere arbeidet.

Det foreslås følgende samarbeidsform sentralt:

- Et statssekretærmøte med representanter fra Miljøvern-departementet, Samferdselsdepartementet, Olje- og energi-departementet og Kommunal- og regionaldepartementet foretar avklaringer mellom departementene underveis.
- En administrativ gruppe mellom departementene forbereder disse møtene. Dette er viktig for å koordinere arbeidet på tvers av innsatsområdene.
- Arbeidet koordineres av MD som får hovedoppgaven med å sikre det løpende arbeidet for Framtidens byer. Det engasjeres en fag-koordinator for hvert av innsatsområdene: ATP, bygg/energi, forbruk/avfall og tilpasning. Det engasjeres i tillegg en informasjonsansvarlig for programmet.

Organiseringen i byene og byregionene bør så langt det er praktisk mulig bygge på eksisterende organisasjon og samarbeidsorganer, men dersom det er hensiktsmessig, kan aktørene selv beslutte nye samarbeidsformer. Samarbeid med næringsliv og befolkningen bør vektlegges.

Programperiode

Utviklingsarbeidet med Framtidens byer bør ha minst 6 års varighet (2009-2014) for å kunne gjennomføre fysiske tiltak samt utvikle og

[1] Eksempelvis bør avtaler der statlige midler til kollektivtransport inngår, følges opp med fylkeskommunale driftsmidler og kommunale restriksjoner på bilbruk og parkering samtidig som det blir lagt føringer for beslutning om arealbruk og enkeltlokaliseringer.

stabilisere ny praksis i næringslivet, offentlige virksomheter og i husholdninger.

Finansiering

Staten og de deltakende kommuner skal sammen bidra til å finansiere innsatsen. Dette vil i **hovedsak** skje ved prioritering og målrettet bruk av midler som ligger inne i statlige og kommunale budsjetter. For statens vedkommende kan dette for eksempel gjelde midler som ligger innenfor den økonomiske rammen i Nasjonal transportplan og innenfor de ordningene som Enova og Husbanken forvalter. Belønningsordningen for kollektivtransport kan være en aktuell finansieringskilde. Finansiering av tiltak må i utgangspunktet følge de ordinære budsjettprosesser og gjeldende støtteordninger. Det blir derfor viktig å komme med innspill tidlig i prosessene. For øvrig bør Framtidens byer bygge på igangsatte aktiviteter for å unngå overlapp, dobbeltarbeid og ukoordinerte prosesser. Det er også viktig at det enkelte departement beholder sitt sektoransvar i arbeidet.

Det vil også kunne tilføres friske midler over departementenes budsjetter til styrking av særlig prioriterte områder. Miljøverndepartementet vil bidra til å finansiere driften av programmet (koordinering, prosjektledelse, faglige ressurser, evaluering, informasjon) og bidra med strategiske midler for å fremme spleiselag mellom partene. For 2008 har Miljøverndepartementet avsatt 11,7 mill kr til etablering og oppstart av programmet.

De økonomiske rammene vil avklares i de årlige budsjettene i stat og kommuner. Omfang og innretning vil avhenge av innholdet i de forpliktende avtalene mellom staten og den enkelte deltakende kommune og fylkeskommune.